

Jogi melléklet

Külgazdaság, LVII. évf., 2013. január–február (1–23. o.)

Megújuló egységes adásvétel a készülő európai rendelet tükrében

DR. VINCZE GABRIELLA

A tanulmány a nemzetközi szerződési jog területén bekövetkező újításokat kívánja bemutatni, konkrétan az Európai Bizottság rendelettervezetén keresztül, a közös adásvételi jogról, amelyet 2011 októberében publikáltak, és jelenleg is zajlanak a munkálatai. Bár az Európai Parlament támogatja a javaslatot, számos kérdés és fenntartás merült fel az új eszköz tartalmával szemben. A tanulmány elemzi azokat a körülményeket, amelyek elvezettek a tervezet megalkotásához, valamint az új jogi eszköz mellett és ellen felmerülő érveket.

Journal of Economic Literature (JEL) kód: K 29.

1. Előzmények

1.1. Forma és fejlődés

Az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) által 2011 októberében nyilvánosságra hozott, az európai *közös adásvételi jog* megalkotására irányuló rendelettervezete¹ (*Common European Sales Law*, továbbiakban: CESL) az Európai Uniónak, az egységes szabad belső piac kialakítására irányuló célkitűzésének egyik legfrissebb lépése.

¹ Javaslat. Az Európai Parlament és Tanács rendelete a közös európai adásvételi jogról. COM (2011) 635 végleges (2011/0284 COD).

Dr. Vincze Gabriella PhD-hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Nemzetközi Magánjogi Tanszék. E-mail: gabriellavincze041@gmail.com

Az elmúlt évtizedben számos jogterületen került sor a harmonizációra másodlagos jogi eszközök (rendelet, irányelv, határozat stb.) révén. Így a szerződési jog területének szabályozását is a fogyasztóvédelmi jog minimális harmonizációját előíró, a tagállamok jogába kisebb mértékkel beavatkozó irányelvekkel kezdte meg az unió. Azonban a Bizottság 2005-ös állásfoglalásában kijelentette, hogy a korábbi gyakorlattól eltérően a rendeleti formát preferálja a jövőben a közösségi jogalkotás során.²

Ennek az a jelentősége, hogy szemben az irányelvvel a *rendelet* a jogegységesítés általános hatállyal bíró eszköze, mely teljes egészében kötelező, és közvetlenül alkalmazható valamennyi tagállamban, azaz felülírja az ellentétes tartalmú nemzeti szabályokat. Ezen kívül a rendeleti forma a legalkalmasabb eszköz a minden tagállamban azonos, közvetlenül hatályosuló és alkalmazandó kollíziós szabályok érvényesítésére, szemben a sokszínű tagállami normákkal.³

Az egyezményekhez való lassú és nehézkes csatlakozási eljárással szemben a rendeleti forma könnyebben elősegíti az egységes szabályozási rendszer kialakítását, mert nem függ a tagállamok döntésétől annak érvényesülése, nem hordja magában a tagállamok általi eltérő vagy hiányos értelmezéseinek kockázatát, nagyobb eséllyel eredményez belátható időn belüli belső piaci előnyöket.

Ezt a szemléletet váltották valóra a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló Római Egyezmény (1980)⁴ és a joghatóságról és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott ítéletek végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezmény⁵ (1969) rendeletté alakításával és modernizációjával. A közös európai adásvételi jogról szóló rendelettervezet, a CESL tehát illeszkedik egy olyan jogfejlődési ívbe, amely a jövőben egy egységes európai uniós magánjog felé mutathat.

² A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása – A szabályozási környezet egyszerűsítésére irányuló stratégiáról. COM (2005) 535 végleges.

³ *Czigler Dezső Tamás – Gyöngy Mónika: A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról* szóló Róma I. rendelet elfogadásának előzményei és a jogalkotás menete. In: *Palásti Gábor – Vörös Imre: Európai kollíziós kötelmi jog*. Budapest, KRIM Bt. 2009. 10.

⁴ Felváltotta az Európai Parlament és Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.)

⁵ A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (Brüsszel I.)

1.2. A CESL előzményei

1.2.1. Távolabbi kezdetek: az egységes Európai Polgári Törvénykönyv gondolata, a magánjog európaizálásának kezdete

A kilencvenes években született meg az európai magánjogi mozgalom. Több út is kifejlődött, amelyek a közös európai magánjog létrehozását támogatták: közös jogi alapelvek felvázolása, a *ius communae* újrafelfedezése, a különböző jogrendszerek közös gyökereinek vizsgálata, egy modern európai magánjog kidolgozása alkotmányos alapokon. Az egyes nemzeti jogok közös alapra helyezésének ötletét akadémiai szempontból közelítették meg, új napilapok, újságok jöttek létre, több mesterprogram vette kezdetét és számtalan konferenciát szerveztek. Mindemellett új jelenségnek számítottak a különböző kutatócsoportok és kutatóközpontok⁶ sorozatos felbukkanásai. Korábban egyedüli csoportként létezett az Ole Lando által alapított *Comission on the European Contract Law* elnevezésű szakmai csoport, amely 1976 óta működött egyedülállóan, és úttörő munkát végzett az Európai Szerződési Jogi Alapelvek (*Principles of European Contract Law*, továbbiakban: PECL) összehasonlító jogi elemzés alapján történő kidolgozásával.

Ebben a korai időszakban a közös alapú európai jog és így egy európai polgári jogi kódex létrehozására vonatkozóan egyetértés mutatkozott, néhány kivételt leszámítva, bár a tervet egy hosszú távon (több generáción átnyúlóan) megoldható, lassú lefolyású elméleti kérdésnek tekintették, amely alatt bőven van idő a kísérletezésre, és így is közelítették meg.

Ehhez képest a Bizottság 2001-ben kiadott közleménye *az európai szerződési jogról* meglepetést keltett a vitában részt vevő jogtudósok körében.⁷ Nem csupán, mert gyors fellépés volt a szerződéses jognak a Bizottság eddigi általános, nem szisztematikus, irányelv-megközelítéséhez képest és négy követendő eljárást⁸ vázolt fel a szerződési jog terén, hanem nyíltan és kifejezetten felkérte a részvényeseket, hogy nyilvánítsanak véleményt. Ezen kívül feltette a kérdést, hogy az egyes tagállamok jogrendszereiből eredő különbségek a közös piac megfelelő működésének aka-

⁶ Ilyenek például: a Spier/Koziol-csoport, a Gandolfi-csoport vagy a Max Planck Intézet.

⁷ *Hesselink, Martijn W.*: The Politics of a European Civil Code. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1097062 [Letöltve: 2013.01.01.]

⁸ A négy javasolt út: 1. Semmilyen közösségi lépés ne történjen. 2. Támogassák a közös szerződési jogi alapelvek kifejlesztését, amely a nemzeti jogok közeledéséhez vezet. 3. A létező joganyag felülvizsgálata és egységesítése. 4. A szerződési jog területét érintő, átfogó jellegű közösségi jog megalkotása általános és speciális szabályokkal (kódex).

dályát képezik-e. A közlemény fogadtatása alapvetően kedvező volt. Ez volt az első kiterjedt nyilvános konzultáció, amely a tagállamok jogrendszereinek eltéréseiből fakadó problémákra kívánt megoldásokat találni a szerződési jog terén.

1.2.2. Közvetlen előzmények: egy burkolt kódex?

Nem egészen másfél évvel később az érdekeltek⁹ erre adott válaszai alapján a Bizottság *2003-ban cselekvési tervet* adott ki az *Egy koherensebb szerződési jog – Akcióterv* címmel, amely kissé eltért az előző közleményétől. Ebben a dokumentumban konkrét következtetéseket vontak le az európai magánjog jövőjére nézve, azaz megállapították, hogy mind az egyes tagállamok jogi rendszerei között létező eltérések, mind a meglévő joganyag (*acquis*) töredezettsége a szerződési jog területén akadályt képez az egységes belső piac megfelelő működésének. A cselekvési terv a 2001-es közleményre beérkezett hozzászólások (181 darab) alapján foglalta össze a problémákat, amelyek közül kiemelkedett a jogválasztással sem kiküszöbölhető imperatív normák és ügyleti költségek miatti szerződéskötési nehézség a különböző tagállamok gazdasági szereplői között, valamint a korábban a területen megalkotott, *szektorális* jellegű irányelvek inkoherenciája, amely a minimum harmonizációval együtt hatva fokozza az *acquis* belső ellentmondásosságát. A Bizottság vegyes, regulatív és nem regulatív eszközökből álló cselekvési tervet¹⁰ javasolt a felmerült kérdésekre, beleértve az érdekelt piaci résztvevők önszabályozását is. A Bizottság által felvázolt terv három pontból állt:

1. Olyan weblap megnyitásával bátorítani a vállalatok európai hatású alapelvé fejlesztő tevékenységét, amelyen közzétehetik leghasznosabb gyakorlataikat.

2. Az *acquis* felülvizsgálata és egyszerűsítése.

3. Továbbgondolás egy egységes Európai Kódex felé (azaz egy kötelmi jogi, *opt-in* vagy *opt-out* kódexről).

Az utóbbi két tervet illetően a Bizottság bejelentette, hogy a 6. Kutatási Keretprogramon keresztül nyújtana anyagi finanszírozást kutatási csoportoknak, akiknek pedig a *közös referenciakeret (Common Frame of Reference, továbbiakban: CFR) létrehozása* lesz a feladatuk. Ez egy közös alapelvet, terminológiát és minta-

⁹ Államok, jogi, ipari, fogyasztói szervezetek, vállalkozások stb.

¹⁰ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. More coherent european contract law an Action Plan. Brussels, 12.02.2003. COM (003) 68.final. http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/com_2003_68_en.pdf [Letöltve: 2012. 10.30.]

szabályokat szabályozó jogi eszköz lenne, amelyre a szerződési jog területén már meglévő uniós jogszabályok felülvizsgálata és az új jogszabályok előkészítése során támaszkodhatna az unió. A cselekvési terv azonban nem konkretizálta sem a CFR megalkotásának, sem elfogadásának módját, de még jogi jellegét sem, azaz hogy kötelező vagy nem kötelező erővel fog-e bírni. A kutatócsoportok szakemberei ekkor még csupán következtetéseket tudtak levonni az eszköz mibenlétére, de már ekkor is világossá vált, hogy a terv fontos lépést jelent az Európai Magánjogi Törvénykönyv (*European Civil Code*) felé. Sejteni lehetett azt is, hogy akár kódex lesz az új jogi eszköz, akár nem, valószínűleg opcionális jellegű lesz (*opt-in* vagy *opt-out*), és a nemzetközi kereskedelmi tranzakciókra lesz alkalmazható, kezdetben biztosan.

A 2003-as tervezetre adott válaszok és viták, valamint a 2004-es bizottsági közleményben már körvonalazódni látszódnak a CESL egyes jellemzői. Így például a CFR hatályával kapcsolatos viták során merül föl először a vállalkozói (B2B) és a fogyasztói (B2C) szerződések elhatárolása, amelyek a CFR hatálya alá eső jogi ügyletek 95%-át képezik.

Az opcionális jelleg újdonságként hatott. „Néhány évvel ezelőttig soha fel sem merült, hogy a kódex 'opcionális' is lehet. [Nem merült fel] egészen a Leuvenben tartott 2001-es decemberi konferenciáig (SECOLA/*Centre for a Common Law of Europe*) [...]. Mostanra minden törvényhozó testület és a tudósok nagy többsége is elfogadja az ötletet, és talán ez a legfontosabb felfedezés a jövőre nézve.”¹¹

Mindazonáltal a CFR-rel kapcsolatos, a cselekvési terv határozatlanságából adódó legvitatottabb probléma volt annak eldöntése akadémiai körökben, hogy pontosan mi a tervezett új jogi eszköz kötőereje, vagy hogy van-e egyáltalán. Egy általános szakkifejezéseket tartalmazó leíró lista, vagy van-e normatív kötőereje? Utóbbi tűnt valószínűnek, mivel az Európai Bizottság mint az unió intézménye tervezte publikálni, és a leíró elvek összegyűjtését a Lando-féle és más csoportok már elvégezték. Egyes szerzők gyanúsnak vélték az új eszköz normatív jellegének ilyen tisztázatlanságát, és arra következtettek, hogy a Bizottság a CFR-rel valójában az európai magánjogi kódexet készíti elő más néven. A közleményekre adott válaszadásokból ugyanis kiderül, hogy akadémiai körökön kívül nincs sok lelkesedés e felé a megoldás felé, továbbá egyik szerződés sem hatalmazza fel a Bizottságot európai magán-

¹¹ Grundmann, Stefan: Plan of Action for a Coherent European Contract Law – Observations. In: Fuchs, Angelika (szerk.): A Common Frame of Reference – How should it be filled? http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/stakeholders/5-18.pdf [Letöltve: 2012. 12. 28.]

vagy szerződési jogi kódex megalkotására. Vagyis sem legitim alap, sem köztámogatás nincs, és a Bizottság a CFR-rel időt remél nyerni a kedvezőbb feltételekhez.¹²

Az Európai Bizottság 2004-es közleménye *Az európai szerződésjog és a közösségi vívmányok felülvizsgálata tekintetében a követendő útról*¹³ a 2003-ban kiadott cselekvési terv folytatásaként jelöli magát, és leszögezi, hogy a CFR kidolgozása folytatódik. A kritikáknak megfelelően pontosabban igyekszik meghatározni a készülő referenciakeret céljait (közösségi vívmányok¹⁴ egyszerűsítése) és jogi jellegét, amelyről úgy nyilatkozik, hogy valószínűleg nem ágazatspecifikus, nem kötelező erejű intézkedés lesz, bár nyitva hagyja az utóbbi kérdést, utalva rá, hogy a nyilvános konzultáción még visszatérhetnek erre az érdekeltek. A CESL-re tekintettel kiemelendő a szabványszerződéses feltételek (STC-k) alkalmazására tartott munkaértekezlet, amelynek során megállapították, hogy sikerrel lehetne használni őket Európa-szerte a B2B és B2C szerződésekben is.

A Bizottság ebben a közleményében nyomatékosította, hogy nem áll szándékában a tagállamok szerződésjogát harmonizáló 'Európai Polgári Törvénykönyvre' javaslatot tenni.

2005 májusában a Bizottság 17 egyetemmel és kutatóintézetrel kötött szerződést a 6. kutatási keretprogramból történő támogatás végett.

A kiterjedt összehasonlító jogi kutatás eredményeként 2005 és 2009 között az európai szerződési jogi szakértőkből álló egyetemi hálózat¹⁵ kifejlesztette a *közös referenciakeret tervezetét (Draft Common Frame of Reference, továbbiakban: DCFR)*, melyet 2009 októberében publikáltak teljes kiadásban, jegyzetekkel együtt.

Ezzel párhuzamosan az *Henri Capitant*, a Francia Jogi Kultúra Barátainak Egyesülete és az Összehasonlító Jogalkotási Társaság szintén kivitelezett egy elemző munkát, amely a *Közös Szerződési Alapelvek (Principles Contractuels Communs)* elnevezést kapta. Egyéves hallgatás után a Bizottság ismét napirendjére tűzte az opcionális jogi eszköz megalkotását, Viviane Reding, a Bizottság alelnöke úgy nyilat-

¹² Hesselink, Martijn W.: The European Commission's Action Plan: Towards a more coherent European Contract Law? *European Review of Private Law*, 4-2004, 397–419.

¹³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Az európai szerződésjog és a közösségi vívmányok felülvizsgálata tekintetében követendő útról. Brüsszel, 11.10.2004 COM (2004) 651 végleges. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0651:FIN:HU:PDF> [Letöltve: 2012.11.06.]

¹⁴ Ennek keretében felvázolja a közösségi vívmányok fogyasztóvédelmi részével kapcsolatos speciális terveket és 8 fogyasztóvédelmi irányelv felülvizsgálatát az új szempontok alapján.

¹⁵ A Bizottság erről szóló 2010-es közleményében már rögzítette, utalva az Európa Stratégia 2020 célkitűzésére, hogy: „vállalkozások és a fogyasztók számára egyszerűbbé és kevésbé költségessé kell tenni a szerződéskötést más uniós tagállamokban működő partnerekkel, többek között egy nem kötelezően alkalmazandó európai szerződési jog felé tett lépések által”.

kozott az eszköz megalkotásáról, mint olyan „[...]lépés[ről] az európai szerződési jog első építőkockáitól (CFR, fogyasztói jogok) egy Európai Polgári Törvénykönyv felé haladva, amely akár önkéntesen választható eszköz, vagy egy 28. szerződési jogi *rezim*, vagy még ennél is ambiciózusabb projekt formáját öltheti”. Mindenesetre lehetséges megoldásnak találta egy olyan európai szerződési jog létrehozatalát, amely a nemzeti jogokkal párhuzamosan létezik, és mértékadó szabályokat és feltételeket nyújt. Utalt az Egyesült Államok egységes kereskedelmi kódexére, annak sikereire, és felteszi a kérdést, végső soron miért ne lehetne egységes európai polgári jogunk a mi belső piacunkon is?¹⁶

Az *Európai Parlament* is aktívan részt vett a jogterület fejlesztésében, 2010-ben pedig a parlament jogi bizottsága támogatóan nyilatkozott a határon túli ügyletek kötését megkönnyítő szerződési jogi eszközre.

2010 áprilisában jogászokból, bírókból, akadémikusokból álló szakértői csoportot hoztak létre, hogy megvalósíthatósági tanulmányt állítsanak össze a Bizottság munkájának megsegítésére.

A csoport két hónapig tartó ülésezése után publikálta *zöld könyvét* a fogyasztók és vállalkozások javára szolgáló európai szerződési jog felé történő előrehaladás szakpolitikai választási lehetőségeiről.

A könyv 6+1 lehetséges eszközt vázolt fel a belső piac problémáinak megoldására, és ezekre várt reakciókat az érdekeltektől:

1. a szakértői csoport eredményeinek egyszerű közzététele;
2. hivatalos eszköztár a jogalkotó számára;
3. (nem kötelező) bizottsági ajánlás a szerződési jogra;
4. szabadon választható európai szerződési jogi eszközt létrehozó rendelet;
5. európai szerződési jogról szóló irányelv;
6. európai szerződési jog megalkotásáról szóló rendelet;
7. európai polgári törvénykönyv létrehozásáról szóló rendelet.

Az első két opció kapta a legtöbb kedvező reakciót, a harmadikat nem fogadták el, a negyedik opcióra megosztottak voltak a vélemények. Néhány tagállam és a válaszadók többsége úgy jelzett vissza, hogy ezt a megoldást támogatnák, feltéve hogy megfelel bizonyos feltételeknek, úgy, mint a magas szintű fogyasztóvédelem, világos és felhasználóbarát jelleg, tisztázott kapcsolat a fogyasztói jogi irányelvvel és más uniós jogi eszközökkel, például az Európai Parlament és Tanács 593/2008 EK rendeletével (Róma I.).

¹⁶ *Storme, Matthias E.*: How would an optional instrument for service contracts look like if based on the DCFR?

Páran támogatták a 6. opciót, a legkevesebb támogatást ez a kötelező rendelet és az európai polgári törvénykönyv kapott, sok válaszadó pedig tartózkodott a véleménynyilvánítástól, tekintve hogy nem ismertek részleteket a szakértői csoport munkájáról.

2011 júniusában a Bizottság zöld könyvére válaszul a Parlament négyötödös többséggel támogatta a választható, egész unióra kiterjedő szerződési jogi szabályokat, amelyek megkönnyítenék a határon átnyúló ügyleteket (a zöld könyv 4. választási lehetősége). Az Európai Gazdasági és Szociális Tanács szintén a szerződési jog új, előrehaladott opcionális rendszerét támogató véleményt fogadott el.¹⁷

A Bizottság által 2011. október 11-én publikált rendeletervezet, a CESL volt a 4. választási lehetőség. Ez egy eddigiektől eltérő, választhatóan kötelező, opcionális szabályrendszert telepítene a tagállamok jogán belül, de azzal párhuzamosan, és a 27 tagállam szerződési jogrendszere mellett, mintegy 28. rezsimként, a meglévő kötelmi szabályok érintetlenül hagyásával épülne be, és a felek kifejezett választásával aktiválódna, ekkor azonban minden mást kizáró, kógens jelleggel.

2. Az opciós közös adásvételi eszköz szükségessége, felvetődő kérdések, problémák

2.1. A javaslat indokai, személyi és tárgyi hatálya

Az Európai Bizottság már az Európa 2020 közleményében a gazdasági válságból való kilábaláshoz célként jelölte meg a versenyképes gazdaság megteremtését, ehhez pedig a kereskedelem, belső piac élénkítését. A közlemény előrevetíti a *CESL személyi és tárgyi hatályát*, amikor a 21. századi egységes belső piac „újraindításának”¹⁸ akadályai között a szabályozás szétaprózottságát, a határokon átnyúló üzleti tevékenységek kapcsán mind a fogyasztók, mind a vállalkozások által tapasztalt, a 27 eltérő szabályozásból adódó akadályokat jelöli meg.

¹⁷ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának közös európai adásvételi jog a belső piacon belüli, határon átnyúló ügyletek elősegítése érdekében. COM (2011) 0636. végleges. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0636:hu:NOT> [Letöltve: 2012.11.20.]

¹⁸ A Bizottság Közleménye. EURÓPA 2020. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Brüsszel, 2010. 3. 3. COM2010 (2020) végleges.

Ugyanitt jelenik meg az információs és kommunikációs technológiák, a határon túli kereskedelem egyik fő formája, az online adásvétel megnövekedett szerepe a gazdaságban, az egységes hálózat kiépítésének, a fogyasztók és vállalkozók (különösen a kkv-k) számára azonos hozzáférhetőség és így az egymással összeköttetésben álló piacok kialakítása.¹⁹

A *CESL tárgyi hatálya* ebből és a megjelölt célokból következően az áru adásvételére, digitális tartalom szolgáltatására, illetve az ezekhez kapcsolódó szolgáltatásra terjed ki.

A *CESL legfőbb céljaként* a közös európai adásvételi jog létrehozását jelöli meg, egy olyan, a tagállamok nemzeti jogán belüli második, egységes szerződési jogi szabályrendszer kialakítását, amely a már meglévő nemzeti szerződési joggal párhuzamosan van hatályban, a felek érvényes, kifejezett, elkülönülő és egyértelmű megállapodása alapján, a határon átnyúló ügyletek során áll rendelkezésre.

Másodsorban kitűzött cél a belső piac létrehozása és működtetése, valamint a nemzeti jogok eltéréseiből eredő akadályok – különösen kis- és középvállalkozásokat (továbbiakban: kkv) rendkívül hátrányosan érintő ügyleti többletköltségek, a jogi bonyolultság, a fogyasztóknak a jogaikkal, jogorvoslatokkal kapcsolatos bizalomhiányának felszámolása.

Maga a rendelettervezet *három részből* áll: magából a rendeletből, az I. mellékletből, amely a közös adásvételi jog szabályait tartalmazza, és a II. mellékletből, amely egy tájékoztató.

Ez utóbbit a kereskedőnek kell átadnia a vele szerződő fogyasztó számára. A megállapodás csupán azután kötelezi a fogyasztót, amíg meg nem kapja a tájékoztatót a megállapodás visszaigazolásával együtt, és amíg nem nyilvánította ki ezt követően a beleegyezését.

Ezen belül érvényesül egy *kettős tagozódás* a vállalkozások egymás közti (B2B) és a vállalkozás és fogyasztó közötti (B2C) szerződések elhatárolása szerint.

¹⁹ A fogyasztók és vállalkozók hozzáférése az online tartalmakhoz és fokozottabb részvételük a piaci működésben... „ösztönzi a növekedést és az innovációt”. (A Bizottság Közleménye. EURÓPA 2020)

2.2. Kérdések, problémák: jogalap és kapcsolat a hasonló tárgyú jogforrásokkal

A Bizottság javaslata mindazonáltal erősen megosztja a véleményeket mind a szakmai körökben, mind a szabályozás alanyai, a fogyasztók és a gazdálkodó szervezetek (vállalkozók) körében.

A javaslatot körülvevő politikai vita alapvetően két lényeges kérdés körül tagoldódik:

a) Alkalmas-e és szükségszerű, az egységes piac szereplői igényeinek megfelelő-e a javaslat?

b) A közösségi beavatkozás indokoltsága, tekintettel egyrészt a jogalapra, másrészt a szükségesség és arányosság elvére.

Jogi szempontból számos kritika, módosító javaslat és kérdés merült fel a tervezetlettel, de ezek közül az opcionális eszköz viszonyát emelném ki a hasonló tárgyú többi nemzetközi egyezményhez, rendelethez, irányelvhez.

2.2.1. Az opciós eszköz szükségszerűsége

Az európai szerződési jogi eszköz *ellenzői* szerint már a szabályozás indítóoka is megkérdőjelezhető, nevezetesen, hogy nemzeti szerződési jogok eltérése ténylegesen korlátozza a piac működését. Szerintük a piaci korlátok valójában nem a szerződési jog körébe eső szabályok, hanem az ügyletre alkalmazandó egyéb jogszabályok, illetve jogon kívüli tényezők eltéréseiből erednek. Ennél fogva hiányzik a jogalap az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) 114. cikkéhez, amelyre a Bizottság a tervezetletet alapozta.

E vélemények szerint, még ha meglenne is az objektív bizonyíték a Bizottság által felhozott problémákra, azokat kizárólag tagállami szinten lehet megoldani, egyrészt a polgári jog és az egyes államok eltérő gazdasági, kulturális hagyományainak összefonódása, másrészt a miatt a tény miatt, hogy lehetetlen olyan közösségi norma megalkotása, amely mind a 27 országnak megfelel. Mindemellett pedig egy ilyen közösségi eszköz aránytalan beavatkozás a nemzeti jogokba, sérti az arányosság és szubszidiaritás elvét, még ez az opcionális eszköz is túl erős.

*Ole Lando*²⁰ koppenhágai professzor, a *Commission on the European Contract Law* létrehozója, aki vezető szerepet vállalt az Európai Szerződésjogi Alapelvek

²⁰ *Lando, Ole*: Kérdések és megjegyzések az Európai Bizottság Közös Európai Adásvételi Jogra vonatkozó javaslata kapcsán. *Európai és Külföldi Jogi Szemle*, 2012/6., 375–381.

(PECL)²¹ kidolgozásában, ellenkező okokból, de szintén nem látja szükségesnek a CESL, vagyis egy új európai adásvételi szabályozás kialakítását. Véleménye szerint ez az *opt-in*²² jellegű eszköz nem alkalmas az európai szerződésjog egységesítésére és a jelenlévő problémák megoldására, pontosan azért, mert választást enged a feleknek, így gyakorlati érvényesülése bizonytalan. Egyetlen járható útnak a kötelező érvényű, a nemzeti szabályokat kiváltó, egységes szerződési jogi kódexet tartja, vagy legalábbis a CESL-nek *opt-out* modellkénti bevezetését, ahol főszabályként a CESL érvényesülne, kivéve ha a felek valamely nemzeti jog alkalmazására hivatkozással kizárják.

2.2.2. A CESL jogalapja²³

A Bizottság az *EUMSZ 114. cikkére* alapítja az opcionális eszköz létrehozatalát:

„Az Európai Parlament és a Tanács *rendes jogalkotási eljárás keretében* és a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően elfogadja azokat a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek *közelítésére* vonatkozó intézkedéseket, *amelyek tárgya a belső piac megteremtése és működése.*”

A javaslat megjelöli még a 114. cikk (3) bekezdését a fogyasztóvédelemmel összefüggésben, miszerint saját kötelező szabályainak megalkotása révén olyan magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítana, amely fenntartja vagy növeli a meglévő uniós fogyasztóvédelmi jog által biztosított védelmi szintet.²⁴

Több jogi szervezet és a Bíróság eddigi gyakorlata²⁵ alapján ez a hivatkozás megkérdőjelezhető. Az unió jogi eszközeinek legális alapjára vonatkozóan az Egye-

²¹ A PECL-t és a Közös Referenciakeret tervezetének (DCFR) átdolgozott kiadását, valamint a gazdálkodó szervezetek fogyasztókkal kötött szerződéseinek (B2C) szabályait alapul véve építették ki a jogalkotók CESL szabályait.

²² Az *opt-in* szabályozást valósítja meg a CESL felek általi választáshoz kötöttsége, vagyis ha csak a felek kifejezetten, egyértelműen, a szerződéskötési szándékot tartalmazó nyilatkozattól elkülönülve nem választják a CESL-t, a kereskedő általános szerződési feltételeiben megtalálható jogválasztási szabályok (valamely nemzeti jog) lépnek életbe (CESL, rendeleti rész, 3. és 8. cikk).

²³ *Norguet, Dominique*: Proposition de reglement portant création d'un 'droit commun européen de la vente' – Réaction de la Chambre de Commerce et d'industrie de Paris (A Párizsi Kereskedelmi és Ipari Kamara szakvéleménye a CESL-ről), 2012. június, 2–14. <http://www.etudes.cci-paris-idf.fr/> [Letöltve: 2012.11.05.]

²⁴ EUMSZ 114. cikk 3. bek.: A Bizottság az (1) bekezdésben előirányzott, az egészségügyre, a biztonságára, a környezetvédelemre és a fogyasztóvédelemre vonatkozó javaslataiban a védelem magas szintjét veszi alapul, különös figyelemmel a tudományos tényeken alapuló új fejleményekre. Az Európai Parlament és a Tanács saját hatáskörén belül szintén törekszik e célkitűzés megvalósítására.

²⁵ C-436/03. sz. ügy Európai Parlament kontra Európai Unió Tanácsa, 2006. május, C-66/04. sz. ügy Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága kontra Európai Parlament és Tanács.

sült Királyság kontra Európa Tanács-ügy ad eligazítást a Tanácsnak az európai szervezetek státútumáról szóló, 1435/2003/EK rendeletével kapcsolatban. A Bíróság arra mutatott rá, hogy a 114. cikk nem lett volna megfelelő alap a jogforrásnak, mert: „[...] a megtámadott rendelet, amely változatlanul hagyja a hatályban lévő különböző nemzeti jogokat, nem tekinthető úgy, hogy a tagállamok [...] jogának a közelítésére irányul, hanem a nemzeti jogban létező szervezetzeti forma fölötti [másik] forma létrehozását célozza.”²⁶

Vagyis nem harmonizáció, hanem egy új intézményi forma létrehozása történt.

A Bíróság ugyanebben az ítéletében mondta ki elvi élel, hogy: „Az aktus elfogadásához szükséges megfelelő jogalapot az aktus tartalma és fő tárgya alapján kell meghatározni.”²⁷

Ugyanitt mondta ki továbbá, hogy egy aktus 114. cikkre történő alapításához szükséges, hogy a nemzeti jogszabályok közelítését eredményezze, és azoknak az akadályoknak a kiküszöbölésére kell irányulnia, amelyek a nemzeti szabályozások eltérő voltából és/vagy korlátozott területi hatályából adódóan gátolják a Szerződés céljainak megvalósítását.²⁸

Vagyis a 114. cikken alapuló *harmonizációs intézkedés* akkor megalapozott, ha a nemzeti jogok eltérése közvetlenül akadályozza a belső piacot, azaz objektíve igazolható és tényleges az akadály. A bíróság gyakorlata szerint a nemzeti jogok eltérése önmagában nem tekinthető ilyennek. Másfelől, bár a rendelettervezet preambulájának (9) bekezdése a nemzeti szerződési jogok közelítéséről ír, az opcionális eszköz valójában nem ezt teszi, hanem a meglévő nemzeti szabályok módosítása nélkül hoz létre egy másik, párhuzamos jogrendet.

Ennek alapján nem a 114., hanem az *EUMSZ 352. cikke* tűnik megfelelő jogalappal, ugyanis:

„Ha a Szerződésekben meghatározott politikák keretében az unió fellépése bizonyul szükségesnek, ahhoz, hogy a Szerződésekben foglalt célkitűzések valamelyike megvalósuljon, és a *Szerződések nem biztosítják a szükséges hatáskört*, a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlament egyetértését követően, *egyhán-gúlag* elfogadja a megfelelő rendelkezéseket.”

Ez azt jelenti, hogy az unió célját a tagállami jogok közelítése nélkül elérni kívánó aktusok, mint az opcionális eszközt bevezető rendelet is, e cikk hatálya alá esnek.

²⁶ C-436/03. sz. ügy, 44. bekezdés

²⁷ C-436/03 sz. ügy, 35. bekezdés.

²⁸ C-436/03 sz. ügy, 31. bekezdés

Azonban a 352. cikkre való hivatkozás több hátránnyal jár, mivel maga után vonja az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikke (3) bekezdése szerinti eljárást, ahol a nemzeti parlamentek egyhangú szavazata szükséges a javaslat elfogadásához, és ebben az esetben kétséges, hogy a CESL elfogadásához ez meglenne.²⁹

Ami a szubszidiaritás és arányosság elvét illeti, a rendelettervezet megfelel ezeknek az alapelveknek, éppen azért, mert nem a szerződési jog átfogó harmonizálására törekszik, hanem a felek által szabadon választható rendszert hozna létre, amely nem szünteti meg a polgári jogi szabályozás Európára jellemző sokszínűségét, nem jelent aránytalan beavatkozást a tagállami jogokba.

A javaslat kidolgozása során a Bizottság a szubszidiaritás és arányosság elvének gyakorlásáról szóló 2. jegyzőkönyv szerint járt el, amikor konzultációt indított, és a beérkezett 320 válasz alapján azokra a kérdésekre korlátozta a személyi, tárgyi és területi hatályt, amelyek a válaszok alapján valódi problémákat jelentenek a határon átnyúló ügyletekben, ahol felmerül az ügyleti többletköltségek, a jogi bonyolultság problémája, és nem terjed ki azokra a tényezőkre, amelyek a nemzeti jogok útján kezelhetők a legjobban.³⁰

2.2.3. A CESL viszonya a hasonló (nemzetközi) magánjogi tárgyú jogforrásokhoz

A CESL preambuluma kitér a javaslat által érintett területeken meglévő hasonló tárgyú magánjogi szabályokra, különösen a Róma I. rendeletre, és az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló Bécsi Vételi Egyezményre (továbbiakban: a Bécsi Egyezmény).

A javaslat egyértelműen rendezi viszonyát a *Bécsi Egyezmény*vel.

Eszerint, amennyiben adott szerződésre a Bécsi Egyezményt kellene alkalmazni, a közös európai adásvételi jogra vonatkozó választásnak tartalmaznia kell a szerződő feleknek az egyezmény kizárására vonatkozó megállapodását a CESL javára. Viszont minden olyan esetben, amikor a felek nem választottak más jogot, a Bécsi Egyezmény érvényesül. Felmerült a kérdés, hogy miért kellett egy új adásvételt sza-

²⁹ EUMSZ 352. cikk (2) bekezdés: (2) A szubszidiaritás elve érvényesülésének ellenőrzésére szolgáló, az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikke (3) bekezdésében említett eljárás keretében a Bizottság köteles felhívni a nemzeti parlamentek figyelmét azokra a javaslatokra, amelyek e cikknek alapulnak.

³⁰ Így a személyi hatály: vállalkozások egymás között, akik közül az egyik legalább kkv, valamint a vállalkozások és fogyasztók közötti kapcsolatok, azaz a B2B és B2C ügyletek (CESL Preambulum).

bályozó jogi eszköz, ha a Bécsi Egyezmény elsődlegesen érvényesül, és mellőzésére csak abban az esetben kerülhet sor, ha a felek kifejezetten kizárják?

A javaslat indoklása szerint az Egyezmény hatálya nem terjed ki több fontos kérdésre, például az akaratihákra, továbbá nem minden tagállam³¹ ratifikálta, és ez azt eredményezte, hogy nincs olyan egységes mechanizmus, amely biztosítaná egységes értelmezését. Az Európai Bíróság jogértelmezése a rendelet tekintetében ezt a hiányosságot pótolná.

Problematiszabb a CESL viszonya a *Róma I. és a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK európai és tanácsi (Róma II.) rendelettel*, bár a preambulumban a rendelettervezet feltünteti, hogy mindkettőt változatlanul alkalmazni kell, mivel a CESL nem minősül az alkalmazandó külföldi jog választásának, azzal nem összetévesztendő, mert a CESL választására a nemzeti jogon *belül* kerülne sor.

Ebből következik, hogy a CESL alkalmazásáról szóló megállapodás létezésére, érvényességére vonatkozó szabályokra nem alkalmazhatók a kollíziós szabályok által kijelölt jogválasztást szabályozó rendelkezések, mint a Róma I. 3., 10. vagy 11. cikkei. A Bizottság álláspontja szerint a jogválasztás és a CESL alkalmazásáról szóló megállapodás egymástól független kérdések, előbbi logikailag megelőzi az utóbbit. A CESL a hatálya alá eső kérdésekben kiszorítja a kollíziós jogi jogforrásokat, vagyis még kiségitő jelleggel sem hívható fel más uniós vagy nemzeti jogforrás. Így a tagállami kógens és imperatív rendelkezések sem érvényesülhetnek, bár ezt a CESL explicite nem mondja ki, viszont aláásná a tervezett jogegységesítést, ha ezek is érvényesülnének. A közérdek szempontjából döntő fontosságú imperatív normák kizárásával azonban lehet, hogy tagállami jogpolitikai elvek sérülnek, azon kívül a gyengébb felet (fogyasztót) védő szabályok kiesését az uniós jogalkotónak pótolnia kell.³²

Ugyanis nem érvényesülhet a Róma I. 6. cikk 2. bekezdésének fogyasztókat védő szabályozása, miszerint az alkalmazandó jog kiválasztásakor a fogyasztó szokásos tartózkodási helye szerinti jog az irányadó. Ez akkor is így van, ha ettől eltérő állami jogot választottak, de a fogyasztó tagállamának rendelkezései magasabb szintű védelmet nyújtanak, mert akkor utóbbit kell alkalmazni a fogyasztó védelmében. A Róma I. e cikkének alkalmazása a CESL-lel együtt értelmetlenné tenné, erodálná

³¹ Egyesült Királyság, Málta, Írország, Portugália nem ratifikálta.

³² A Bizottság álláspontja szerint a CESL a szabályozott fogyasztói szerződések olyan átfogó, kógens és magas szintű védelmet adja majd, hogy nem lesz többé szükség a fogyasztóvédelmi jog kötelező fogyasztóvédelmi rendelkezéseinek a Róma I. 6. cikk szerinti megállapítására. (CESL Indoklás)

a közös adásvételi jogot. Ezért a *lex specialis derogat legi generali* elve, a CESL teológiai értelmezése, miszerint a szabályozás célja, hogy a felek szerződésére csak egyféle jogot kelljen alkalmazni, valamint a Róma I. (40) Preambulum bekezdése³³ alapján a CESL javára dől el a kérdés.

A CESL viszonya tehát a Róma I. rendelettel dogmatikailag nem tisztázott, az különböző értelmezésekkel, a két jogforrás rendelkezéseinek összevetésével dönthető csak el valamelyest.

Ugyanakkor vannak szakmai vélemények,³⁴ amelyek szerint nincsenek valódi nehézségek a CESL és a Róma I. kapcsolódásában, bár vannak kérdések e tekintetben, azonban ezek nem megoldhatatlanok. Sok szerző, aki kritikusan nyilatkozik a CESL-ről, ezen a ponton is nyugtalanságát fejezi ki. Véleményük szerint a CESL 'kilöki', kizárja a Róma I.-et, továbbá egy bizonytalan, ki nem próbált színvonalú szabályrendszert épít be a nemzeti jogokba. Mások azt állítják, hogy a CESL kötelező jellege miatt korlátozza a felek szerződési szabadságát.

„A Róma I. és Róma II. rendeletet változatlanul alkalmazni kell, azokat nem érinti a javaslat. A határokon átnyúló szerződésekre alkalmazandó jogot továbbra is meg kell állapítani. Erre a Róma I. szokásos alkalmazása révén kerül majd sor. Maguk a felek is meghatározhatják e jogot (Róma I. rendelet 3. cikke), ha pedig ezt nem teszik meg, akkor a Róma I. rendelet 4. cikkének [...] alapján kerül megállapításra.”³⁵

Ami a felek szerződési szabadságát illeti, a javaslat több helyen is jelzi, hogy a felek önként választhatják a CESL alkalmazását (3. cikk), továbbá az általános elvek között az első alapelv, amelyet a tervezet deklaráál, a szerződési szabadság. Ami az egyes tagállamok imperatív normáit illeti, a CESL 11. cikkéből kell kiindulni:

„Amennyiben a felek [...] érvényesen megállapodtak a közös európai adásvételi jog alkalmazásában, akkor azokban a kérdésekben, amelyekre a közös európai adásvételi jog szabályai kiterjednek, csak ez a jog alkalmazandó.”

„[...] a közös európai adásvételi jog alkalmazására vonatkozó megállapodás nem minősül a kollíziós szabályok szerinti jogválasztásnak, és azokkal nem téveszthető össze, továbbá azokat nem érinti. Ezért e rendelet nem érinti a meglévő kollíziós jogi szabályokat.” (Indoklás 10. bek.)

³³ E szerint a Róma I. rendelet nem sértheti azon egyéb jogszabályok alkalmazását, amelyek a belső piac megfelelő működésének elősegítését szolgáló rendelkezéseket határoznak meg, és nem alkalmazhatók a Róma I. által kijelölt joggal együtt. [Róma I. Preambulum (40)].

³⁴ *Behar-Touchais, Martin*: Le fonctionnement du DCEV dans le cadre du Règlement Rome, Direction Générale des politiques internes. Département thématique-droits des citoyens et affaires constitutionnelles <http://www.europarl.europa.eu/committees/fr/studiesdownload.html?languageDocument=FR&file=79171> [Letöltve: 2012.11.15.]

³⁵ CESL 6.

A CESL és a Róma I. kapcsán azonban felmerül a tagállamok belső, az 'elsődleges rezsimit' képező imperatív normáinak CESL általi semlegesítése, azaz a Róma I. 9. cikkével való kapcsolata.

Az imperatív normák két fokozata különböztethető meg. Az első fokozatba tartozók olyan közrendi normák, amelyek a társadalom rendje szempontjából nem bírnak döntő fontossággal, a felek akarata kizárhatja őket, de nem helyezkednek szembe a nemzetközi jogvitákban a kollíziós normák alapján rendszerint alkalmazandó külföldi joggal.

A második fokozatúak olyan imperatív normák, amelyek a társadalom rendje szempontjából döntő értéket hordoznak, és a felek közös akarrattal sem térhetnek el. (Róma I., 9. cikk., i. bek.)

A Róma I. alkalmazásában ez azt jelenti, hogyha a fogyasztó védelme nem teljesül a Róma I. 6. cikkével összhangban, akkor is védve lesz a lakhelye szerinti imperatív normák által.³⁶

A CESL pont ezt a védelmet és az imperatív normákat semlegesíti, és épp ez kelthet aggodalmat. A CESL indoklásának 12. pontja igyekszik rendezni a kérdést ilyen módon:

„Mivel a közös európai adásvételi jog a teljes körűen összehangolt fogyasztóvédelmi szabályok teljes rendszerét tartalmazza, e területen nem lesznek eltérések a tagállamok jogrendszerei között, amennyiben a felek [ezt] választják.

Következésképpen a [Róma I.] 6. cikkének (2) bekezdése, amely az egyes fogyasztóvédelmi szintek közötti eltérést veszi alapul, nem bírhat gyakorlati jelentőséggel a [CESL] által szabályozott kérdésekben.” Amint tehát a CESL a felek választása folytán életbe lép, egyedül az lesz a felhívható, alkalmazandó jogrendszer, kizárva a többi tagállamon belüli, végső soron akár nagyobb védelmet biztosító imperatív normát is.

A fentiekén kívül hiányosságként jelentkezik, hogy a CESL nem foglalkozik a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendelet, a *Brüsszel I-gyel* való kapcsolatával, pedig annak több cikkét (15–17., 23. cikkek) is adaptálni kellene a rendelettervezethez.

A *Róma II.* esetében a szerződéskötést megelőzően keletkező kárigényekre alkalmazandó jog meghatározása jelenti a nehézséget.

³⁶ *Behar-Touchais, Martin*: Le fonctionnement du DCEV dans le cadre du règlement Rome Direction Générale des politiques internes-Département thématique-droits des citoyens et affaires constitutionnelles.

3. Konklúzió

Összességében megállapítható, hogy az európai uniós jogalkotás, különösen a szerződési jog terén új fordulatot vett, alkalmazkodva a gazdasági és társadalmi környezet megváltozásához, az eddigi szabályozási gyakorlattól eltérő jogi eszközöket, határozottabb szabályozási módszereket rendel.³⁷

A rendelettervezet már tükrözi azt a felismerést, hogy az infokommunikációs eszközöknek, az e-kereskedelemnek felbecsülhetetlen szerepe van az adásvételi viszonyokban, és mindenképpen szükséges ezt az alakuló jogterületet is valamelyest bevonni a szabályzásba. Ha a CESL valamilyen átdolgozott formában hatályba lép, annyi biztosan elmondható, hogy kitölti azt a hiányt, amely az egységes, az elektronikus ügyleteket szabályozó rezsimet illeti, minthogy jelenleg ilyen nincs.

A rendelettervezet alanyait illetően figyelemre méltó, hogy a kötelmi viszonyok mellérendeltségi szemlélete ellenére az uniós jogalkotó jelentős hangsúlyt fektetett a gyengébb pozícióban lévő fél (fogyasztó) érdekeinek védelmére. (Tájékoztatási kötelezettség, szabványtájékoztatás, magas szintű fogyasztóvédelem)

Új dogmatikai megoldás az opcionális jogi eszköz, mely úgy tesz lehetővé kógens szabályozást, hogy annak alkalmazását a felek választására bízza. A CESL rendelettervezet hatékonyságában sokan ezért is kételkednek. Ugyanakkor a fent vizsgált kérdésekkel kapcsolatban az is megállapítható, hogy a CESL és a hasonló tárgyú jogforrások, különösen a Róma I.-gyel való viszonya tisztázásra szorul. Bár a Róma I. preambulumban már előre igyekszik rendezni kapcsolatát egy későbbi anyagi szerződési jogi szabályokat tartalmazó eszközzel, az következik belőle, hogy ez a későbbi szabályozás a nemzeti jogokkal azonos tekintet alá esik az alkalmazandó jog szempontjából. Ez viszont ellentmond annak a CESL-kikötésnek, hogy alkalmazása nem minősül a nemzetközi magánjog szerinti jogválasztásnak.³⁸

Annak ellenére, hogy a CESL igyekszik rendezni a Róma I. 6. cikkének háttérbe szorulása miatt a fogyasztók részére a megfelelő, magas szintű védelmet, amelynél elvileg nem lehet magasabb a nemzeti jog, a gyakorlatban több állam saját fogyasztóvédelmi rendszere fejlettebb szintű a rendelet tervezeténél.³⁹

³⁷ Innovatív és hasznos megoldás a piaci szereplők és a szabályozás lehetséges alanyaitól való véleménykérés a konzultációk során és azután is. Erre a Bizottság honlapján biztosít külön lehetőséget. A folyamatot és a részvételi érdeklődést jelzi, hogy 2003-ban a Róma I. rendelettel alakításával kapcsolatban még csak 80, 2010-ben már 320 válasz érkezett be a bizottsághoz.

³⁸ A CESL preambuluma külön kiemeli, hogy nem szabad összetéveszteni a Róma I. szerinti alkalmazandó jog választásával.

³⁹ Például Franciaország, Belgium.

A tárgyalt nehézség mindenesetre nem legyőzhetetlen, valószínű megoldást jelenthet az említett rendeletek és a CESL felülvizsgálata, összevetésük, esetleg a Róma I. kiegészítése.

Körülnézve a számos szakvélemény között, nem egy úgy említi a CESL-t, mint a „Bizottság vitatott javaslata”.⁴⁰ Ezek a vélemények elsősorban az Egyesült Királyságból származnak, mely állam már a Bécsi Vételi Egyezményt sem ratifikálta. 2012 februárjában a brit kormányzat kiadott egy úgynevezett *call for evidence-t* a Bizottság tervezetére vonatkozóan, mégpedig a célból, hogy meghatározza helyzetét a CESL-t illetően. 43 vélemény érkezett a jogi szakma képviselőitől, fogyasztói szervezetektől, vállalatoktól, és a kormány konklúziója röviden a CESL elutasítása lett. A főbb érvek hasonlóak más országok képviselői által hangoztatottakhoz, természetesen nem mulasztva el a lehetséges előnyök említését sem. Fentebb már e tanulmány is tárgyalt néhányat. (Az opcionális eszköz szükségessége, viszonya a Róma I.-gyel és a Bécsi Egyezménnyel.) Az alábbiakban nézzünk néhányat az érvek közül:

– A CESL szükségességének a kérdése

Nincs valójában elegendő bizonyíték arra, hogy egy ilyen opcionális eszköz létrehozatala itt és most szükséges. A Bizottság által fölhozott Eurobarometer-felmérések (valójában két felmérés) nem elégséges és egyértelmű bizonyítékok, sokak szerint egy valódi bizonyító erejű megvalósíthatósági tanulmány készítésére lenne szükség.⁴¹ Ez utóbbi a francia *Dominique Norguet* álláspontja is, aki több kollégájával együtt készítette el a Párizsi Kereskedelmi és Ipari Kamara szakvéleményét is.

– A CESL támogatottságának hiánya, újabb költségek, a jelenlegi jogrend „felborítása”

A brit kormányhoz beérkezett véleményeknek körülbelül a fele nyilatkozott úgy, hogy nem alkalmazná és nem ajánlaná másoknak a CESL alatti szerződéskötést. Ezeknek a véleményeknek az képezi alapját, hogy nincsenek meggyőződve a Bizott-

⁴⁰ *MacDermott, Will – Emery, Massey, Rohan – Pang, David*: UK government response to common european sales law. <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=98d9dabd-b447-4432-9c33-739c602fe048> [Letöltve: 2013.01.29.]

⁴¹ *Norguet, Dominique*: Proposition de reglement portant création d'un 'droit commun européen de la vente' – Réaction de la Chambre de Commerce et d'industrie de Paris (A Párizsi Kereskedelmi és Ipari Kamara szakvéleménye a CESL-ről), 2012. június, 2–14. <http://www.etudes.cci-paris-idf.fr/> [Letöltve: 2012.11.05.]

ság azon érvéről, mely szerint a meglévő jogrendszerek közötti különbségek tényleges akadályt képeznének a határon túli ügyletekben, és egy ilyen kiterjedt eszköz bevezetését indokolja. Ide tartozik az az álláspont is, hogy a vállalatok költségei, amelyek komoly akadályt képeznek a jogon kívüli tényezők: a felek közti bizalom, nyelvi akadály, kulturális, eljárási különbségek stb.⁴² Mindezek mellett egy új jogrend bevezetése az ítélkezési rendszerekbe jelentős költségekkel jár (tájékoztatás, képzés, jogi tanácsadás), fokozza a meglévő jogrend bonyolultságát és a bizonytalanságot.

– A fogyasztóvédelem szintje

Mivel többé-kevésbé már egyértelművé vált, hogy a CESL – választása esetén – semlegesíti a tagállami fogyasztókat védő imperatív normákat és a saját szabályaival helyettesíti, indokoltak az aggodalmak, hogy az új eszköz fogyasztóvédelmi szintje a Bizottság ígéretének megfelelően elég magas szintű legyen, magasabb, mint bármely tagállamé. Ezen a ponton nagyon jól megfigyelhető a vélemények szembenállása: többek szerint a CESL fogyasztóvédelmi szintje nem elég kidolgozott, és alacsonyabb, mint sok tagállamé, mások szerint túl magas, amely jellemzője miatt nem lesz vonzó a vállalatok számára. Figyelemre méltó *Simon Whittaker* 2011-es vitaindító írása,⁴³ aki éles hangon kritizálta az egyéni fogyasztóvédelem lecsökkenését, amelyet a Bizottság által elfogadott opcionális eszköz bevezetése eredményez majd. „Egy ilyen választás aláásná a fogyasztók szerződési önrendelkezését, és így valódi szerződési szabadságukat.” *Whittaker* főleg a tisztességtelen kereskedelmi feltételekről szóló 93/13-as EK irányelvvel veti össze az opcionális eszközt, jogi és politikai érveket hoz egy ilyen eszköz ellen.

– Jogonalap: EUMSZ 114. cikk

Fentebb látható volt, hogy sokan az EUMSZ 114. cikkének alkalmazását nem tartják megfelelőnek, és így a Bizottság felhatalmazását is megkérdőjelezzik ennek az eszköznek a létrehozatalára. Franciaországban például a miniszterelnök melletti Európai Ügyek Általános Titkársága (*Secrétariat Général des Affaires Européen-*

⁴² *O'Callaghan, Kieron – Hutt, Giles, London: Harmonisation of European contract law. Internationales Handelsrecht 11. Jahrgang, 201/4. 137–180.* A szerzők a Lordok Házának tagjait idézik.

⁴³ *Whittaker, Simon: The optional instrument of European Contract Law and Freedom of Contract. ERCL (2011), 371–388.* http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0052/contributions/333_en.pdf

nes, *aupres du Premier Ministre*) és a Párizsi Ipari Kamara szilárd véleménye szerint a Bizottság nem képes semmiféle precedenst felmutatni arra, hogy opcionális eszközt a 114. cikkre alapozza. *Martijn W. Hesselink, Jacobien W. Rutgers és Tim de Booy*s hasonlóan vélekednek,⁴⁴ bár árnyaltabban közelítik meg a kérdést: „Úgy látszik, egy opcionális jogi eszköz nem a 95. cikk (mai 114. cikk) értelmében vett jogközelítő intézkedés.” Valójában arra sincs határozott esetjog, amely alátámasztaná, hogy a 114. cikk egyértelműen nem alkalmazható.

– Egyes tartalmi kérdések

Szükséges-e a középvállalkozókra (kkv-k) korlátozni a CESL alkalmazhatósági körét a B2B szerződésekben? Az Európai Jogi Intézet (továbbiakban: Intézet) szerint ez a korlátozás példátlan egy ilyen természetű eszköznél, túl bonyolulttá teszi, és csökkenti hasznosíthatóságát. *Ole Lando* hasonló álláspontot képvisel a már elmondottak mellett. Szerinte a B2C szerződésekre vonatkozó szabályok elégséges védelmet adnak a fogyasztó számára, viszont a B2B szerződéseknel van pár szabály, amely nem nyújt a gyengébb gazdasági pozícióban lévő fél, a kkv-k számára megfelelő biztonságot.⁴⁵

– Kizárások a hatáskör alól

Az atipikus, vegyes szerződések, részletfizetéses értékesítés és az egyéb, az áru, digitális tartalom és a kapcsolódó szolgáltatásnak a CESL 5. cikke szerinti adásvételén, szolgáltatásán túl 'idegen', bármely egyéb elemet is tartalmazó szerződés kizárása. Utóbbi meglehetősen bizonytalanságot okoz a feleknek, és nem csak a fogyasztónak, mert soha nem lehetnek biztosak benne, hogy a majdani ítélkező bíróság nem fog-e ilyen idegen elemet felfedezni, és elutasítani a CESL alkalmazását.

Jelenleg még folynak a tárgyalások a tervezetről, a Bizottság dolgozik a módosításokon, több javaslat is született erre, például az intézet Állásfoglalása, amely lecsökkentené a 186 cikket, viszont több formai és tartalmi javítást iktatna be, többek közt a fogyasztó-vállalkozó terminológiának vevő-eladóra cserélését és a jogorvoslati rendszer pontosítását. Az Európai Jogi Intézet Állásfoglalása adottnak veszi

⁴⁴ *Hesselink, Martijn W. – Rutgers, Jacobien W. – de Booy, Tim*: The legal basis for an optional instrument on European Contract Law. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1091119 [Letöltve: 2013. 01. 20.]

⁴⁵ *Lando, Ole*: Kérdések és megjegyzések az Európai Bizottság Közös Európai Adásvételi Jogra vonatkozó javaslata kapcsán. *Európai és Külföldi Jogi Szemle*, 2012/6., 375–381.

a tervezet politikai kérdéseit, és kizárólag a szakmai kérdésekre koncentrálni, hogy a CESL hatékonyabban töltsen be funkcióit.⁴⁶ Számos javaslatot tartalmaz például a CESL hatályára és alkalmazási körére. Ennek megfelelően el kéne hagyni a CESL azon rendelkezését, miszerint a B2B ügyletekben kizárólag akkor alkalmazható, ha a felek egyike kis- vagy középvállalat⁴⁷ (kkv).

Az intézet szerint az ilyen természetű jogi eszköznél a javasolt korlátozás példa nélküli, és túl komplexé teszi a javaslatot, ezzel is csökkentve a hasznosságát.

A szerkezet újrendezésére is tett javaslatot: a rendeleti rész és a külön melléklet helyett inkább felhasználóbarát lenne, ha a tervezet csak egyetlen, folyamatosan számozott részből állna.

A CESL jogorvoslati rendszere az intézet véleménye szerint túl részletes, kevés közös elem található a helyreállítási rendszer egyes részeiben, a felmondásban, elállásban és a szerződés teljesítésében, mellőz bizonyos fogalmakat (gyümölcs, érdek stb.), a stílusa pedig a 19. századi kontinentális polgári törvénykönyveket imitálja.

Ezen kívül javasolja többek között bizonyos fogalmak, például a jóhiszeműség és tisztesség fogalmának tisztázását. Az intézet számos, a CESL működését segítő ajánlást és javaslatot tesz, többek között hatékony alternatív vitamegoldó rendszer, adatbázis létrehozását, tanácsadó testület megalakítását, megerősített jogalkalmazói együttműködést. A Bizottságnak már jelenleg is több a rendelkezésére áll ezekből a lehetőségekből, az intézet azonban hasznos javaslatokat tesz a részletkérdésekre vonatkozóan.

Irodalomjegyzék

A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai gazdasági és Szociális bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása – A szabályozási környezet egyszerűsítésére irányuló stratégiáról. COM (2005) 535 végleges. COM (2005) 535 végleges. http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=52005DC0535&lg=hu

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának közös európai adásvételi jog a belső piacon belüli, határon átnyúló ügyletek elősegítése érdekében. COM (2011), 0636. végleges. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0636:hu:NOT> [Letöltve: 2012. 11. 20.]

⁴⁶ *MacQueen, Hector L. – Clive, Eric – Macgregor, Laura* [2012]: Impressive paper by European Law Institute on the proposed Common European Sales Law. 14.09.2012. Blog of Eric Clive-UK's Government's response to consultation on Common European Sales Law. <http://www.law.ed.ac.uk/epln/blogentry.aspx?blogentryref=9018> [Letöltve: 2012. 11. 26.]

⁴⁷ CESL 7. cikk 1. bekezdés.

- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Az európai szerződésjog és a közösségi vívmányok felülvizsgálata tekintetében követendő útról. Brüsszel, 11. 10. 2004. COM (2004), 651. végleges. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0651:FIN:HU:PDF> [Letöltve: 2012. 11. 06.]
- A Bizottság Közleménye. EURÓPA 2020. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Brüsszel, 2010. 3. 3. COM2010 (2020), végleges. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF> [Letöltve: 2012. 11. 20.]
- Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról. (Róma I.) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:177:0006:0016:HU:PDF> [Letöltve: 2012. 11. 03.]
- Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata és az Európai Unió Alapjogi Chartája. Lisszabon, 2007. 12. 13. http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190huc_002.pdf [Letöltve: 2012. 12. 28.]
- Basedow, Jürgen [2012]: The optional Instrument of European Contract Law: Opting-in through Standard Terms: a Reply to Simon Whittaker. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2079005 [Letöltve: 2013. 01. 28.]
- Behar-Touchais, Martin [2012]: Le fonctionnement du DCEV dans le cadre du Reglement Rome, Direction Générale des politiques internes-Département thématique-droits des citoyens et affaires constitutionnelles. <http://www.europarl.europa.eu/committees/fr/studiesdownload.html?languageDocument=FR&file=79171> [letöltve: 2012. 11. 15.]
- Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. More coherent european contract law an Action Plan. Brussels, 12. 02. 2003. COM (003), 68. final. http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/com_2003_68_en.pdf [Letöltve: 2012. 10. 30.]
- Czigler Dezső Tamás – Gyöngy Mónika [2009]: A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló Róma I. rendelet elfogadásának előzményei és a jogalkotás menete. In: *Palásti Gábor – Vörös Imre: Európai kollíziós kötelmi jog.* Budapest, KRIM Bt. 2009.
- Czugler Péter Áron [2012]: Közös európai adásvételi jog – alapkérdések. *Európai jog/3.*, 19–31.
- Grundmann, Stefan [2003]: Plan of Action for a Coherent European Contract Law – Observations. In: *Fuchs, Angelika* (szerk.): *A Common Frame of Reference – How should it be filled?* http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/stakeholders/5-18.pdf [Letöltve: 2012. 12. 28.]
- Hesselink, Martijn W. [2010]: Politikák egy Európai Polgári Törvénykönyvre. (The Politics on an European Civil Code.) http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1097062 [Letöltve: 2013. 01. 01.]
- Hesselink, Martijn W. [2004]: The European Commission’s Action Plan: Towards a more coherent European Contract Law? *European Review of Private Law*, vol. IV., no. 4.
- Hesselink, Martijn W. – Rutgers, Jacobien W. – de Booy, Tim [2007]: The legal basis for an optional instrument on European Contract Law. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1091119 [Letöltve: 2013. 01. 20.]
- Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a közös európai adásvételi jogról. COM (2011), 635 végleges (2011/0284 COD). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0635:FIN:hu:PDF> [letöltve: 2012. 10. 10.]
- Lando, Ole [2012.]: Kérdések és megjegyzések az Európai Bizottság Közös Európai Adásvételi Jogra vonatkozó javaslata kapcsán. *Európai és Külföldi Jogi Szemle/6.*, 375–381.
- MacQueen, Hector L. – Clive, Eric – Macgregor, Laura [2012.]: Impressive paper by European Law Institute on the proposed Common European Sales Law. 14.09.2012., Blog of Eric Clive-UK’s Government’s response to consultation on Common European Sales Law. <http://www.law.ed.ac.uk/epln/blogentry.aspx?blogentryref=9018> [Letöltve: 2012. 11. 26.]

- Norguet, Dominique* [2012. június 2–14.]: Proposition de reglement portant création d'un 'droit commun européen de la vente.' – Réaction de la Chambre de Commerce et d'industrie de Paris (A Párizsi Kereskedelmi és Ipari Kamara szakvéleménye a CESL-ről) <http://www.etudes.cci-paris-idf.fr/> [Letöltve: 2012. 11. 05.]
- O'Callaghan, Kieron – Hutt, Giles, London* [2011]: Harmonisation of European contract law *Internationales Handelsrecht (International Commercial) Law. 11. Jahrgang, S. 137–180. august 2011. 4/2011.*
- Storme, Matthias E.* [2010]: How would an optional instrument for service contracts look like if based on the DCFR? <http://storme.be/OptionalInstrumentforServices.pdf> [Letöltve: 2012. 11. 20.]
- Whittaker, Simon* [2011]: The optional instrument of European Contract Law and Freedom of Contract. ERCL (2011), 371–388. http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0052/contributions/333_en.pdf